
Aspàsia de Milet

Autor:

Data de publicació: 14-08-2018

Aspàsia de Milet (470 a. C. - 400 a. C.), companya de Pèricles

Aspàsia de Milet (en grec ; ???????; c. 470 a. C. - c. 400 a. C.), filla de Axíoco, va ser una dona famosa per haver estat unida al polític atenès Pèricles des d'aproximadament 450 - 445 a. C. fins a la mort d'aquest al 429 . Mestra de retòrica i logògrafa , va tenir gran influència en la vida cultural i política a la Atenes del Segle de Pèricles .

Se sap poc de la seva vida. Va passar la major part de la seva vida adulta a Atenes i va poder haver influït tant a Pèricles com a altres polítics atenesos. La hi esmenta en els escrits de Plató , Aristòfanes , Xenofont i altres autors de l'època. Plutarc es refereix a ella en la seva biografia de Pèricles.

Els escriptors antics també recullen en els seus escrits que Aspàsia podria haver dirigit un bordell i la criden hetera (una cortesana de l'Antiga Grècia), si bé aquests relats han estat posats en dubte pels estudiosos moderns, basant-se que molts dels autors eren escriptors satírics la principal finalitat era difamar Pèricles. Alguns investigadors qüestionen la idea que fos una hetera , i han suggerit que podria haver estat casada amb Pèricles. Aspàsia tenia un fill de Pèricles, Pèricles el Jove, que més tard es convertiria en general a l'acadèmia militar atenesa i que va ser executat després de la batalla d'Arginusas .

Es creu que Aspàsia , després de la mort de Pèricles, es va convertir en amant de Lisicles , un altre polític atenès.

índex

1Biografia

1.1Origen i primers anys

1.2Vida a Atenes

1.3Atacs personals i judicials

1.4Últims anys i mort

2Formació i capacitats retòriques

3Referències a Aspàsia en la literatura

3.1Obres de l'antiguitat

3.2Literatura moderna

4Fama i valoracions del personatge

5Historicitat del personatge

6Notes

7

8Altres lectures

Biografia [editar]

Origen i primers anys

Es desconeixen tant la data del seu naixement com la de la seva mort, tot i que sembla versemblant que naixés cap a 475 a. C. si acceptem com a cert que va tenir un fill amb Lisicles , el seu segon marit, anomenat Poristes a 428 - 427 a. C. D'altra banda, si es té en compte que les fonts que informen d'aquest segon matrimoni corresponen a poetes còmics, potser es tracti d'una broma, ja que aquest nom significa «proveïdor de recursos». Si no és així, el seu naixement podria haver tingut lloc abans d'aquesta data i, per tant, la diferència d'edat amb Pèricles seria menor.

Aspàsia va néixer a la ciutat jònica de Milet (actual Aydın , Turquia). Se sap molt poc de la seva família, llevat que el nom del seu pare era Axíoco. És evident que va pertànyer a una família adinerada, per l'excel·lent educació que va rebre. Algunes fonts antigues afirmen que el seu pare era un presoner de guerra de Caria que va acabar convertit en esclau, si bé aquests fets normalment són presos com a falsos.

Es desconeix la raó que la va portar a Atenes. El descobriment d'una tomba del segle IV a. C. amb una inscripció que esmenta el nom de Axíoco i d'Aspàsia ha portat a l'historiador Peter K. Bicknell a intentar fer una reconstrucció del rerefons familiar de Aspàsia i de les seves connexions amb Atenes. La seva teoria li connecta amb Alcibiades II del demo(poble) de Escambónidas, que va ser condemnat a l'ostracisme per la Assemblea d'Atenes en l'any 460 a. C. i que podria haver estat en Milet durant el seu exili. Bicknell conjectura que, durant el seu exili, Alcibiades va ser a Milet, on va contreure matrimoni amb la filla d'un tal Axíoco, i que aquell va poder haver tornat a Atenes amb la seva nova esposa i la seva germana menor, Aspàsia . Com a suport a la seva teoria, Bicknell comenta que el primer fill d'aquest matrimoni va rebre el nom de Axíoco (oncle del famós Alcibiades) i el segon el nom de Aspasiós. També manté que Pèricles va conèixer a Aspàsia a través de la seva connexió amb la casa d'Alcibiades.

En qualsevol cas, només es tenen notícies fidedignes de la vida d'Aspàsia en el període comprès entre la seva unió amb Pèricles i la mort d'Lisicles al 427 , del que es dedueix que la seva vida pública va mantenir el seu interès només en els anys que va durar la seva convivència amb aquests dos homes poderosos, i que després ja no va conviure amb cap altre home il·lustre. Si poc sabem de la seva vida anterior a la seva trobada i posterior unió amb Pèricles, menys sabem encara del que va ser d'ella després de la mort del seu segon marit.

Vida a Atenes [editar]

Jean-Léon Gérôme (1824-1904): Sòcrates buscant a Alcibiades a casa d'Aspàsia , 1861.

Hi ha hipòtesis versemblants que daten l'arribada d'Aspàsia a Atenes al voltant de 450 a. C., data en la qual va poder haver conegut a Pèricles. D'acord amb les afirmacions (avui discutides) dels escriptors antics, a Atenes, Aspàsia s'hauria convertit en una hetera i possiblement va arribar a dirigir un bordell . Les heteres d'Atenes eren cortesanes i dones de companyia de classe alta que, a més d'oferir bellesa exterior, es diferenciaven de la resta de dones ateneses pel fet que rebien una bona educació (sovint tan alta com en el cas d'Aspàsia). A més, tenien independència econòmica i pagaven impostos. Eren possiblement el més proper a dones alliberades que hi havia a la societat atenesa i Aspàsia , que es va convertir en una important figura en la seva societat, era probablement l'exemple més obvi. Segons Plutarc , Aspàsia era comparable a la famosa Thargelia , una altra hetera jònica de l'edat antiga. Sent una estrangera i, si el que afirmen els escriptors antics és cert, una hetera, Aspàsia estava lliure de les restriccions legals que tradicionalment confinaven a les dones casades a l'àmbit de la llar, i estava per tant capacitada per participar en la vida pública de la ciutat (Vegeu també la dona en l'Antiga Grècia).

Aspàsia es va convertir en l'amant del polític Pèricles al començament de la dècada de 440 a. C., encara que el seu estat marital es discuteix. En qualsevol cas, cap a l'any 445 a. C. seva unió amb el estrateg atenes ja havia de ser

sòlida, tenint en compte que de la seva relació va néixer un fill, així com el fet que la milesia fos acusada d'instigar el suport d'Atenes a Milet en el seu conflicte amb Samos a 440 - 439 a. C. a través de la seva relació amb Pèricles. Això últim fa pensar que els enemics de Pèricles pressuposaven una forta influència d'Aspàsia en assumptes d'estat.

Aspàsia la milesia va encaixar perfectament en el cercle d'amistats de Pèricles (alguns sofistes, entre ells Anaxàgores). Tan és així que «el mateix Sòcrates amb subjectes ben coneguts freqüentar casa, i diversos dels que la van tractar portaven dones al fet que la sentissin».

Després de divorciar de la seva primera esposa (al voltant de l'any 445 a. C.), Pèricles va començar a viure amb Aspàsia, encara que el seu estatus marital està en discussió. El seu fill, Pèricles el jove va haver de néixer al voltant de l'any 440 a. C. Aspàsia, en aquesta època, havia d'haver estat molt jove, ja que aproximadament en l'any 428 a. C. va ser capaç de concebre un altre fill de Lisicles.

Atacs personals i judicials [editar]

Pèricles, Aspàsia i els seus amics no eren immunes als atacs, ja que la preeminència en la democràcia atenesa no era equivalent a la d'un govern absolut. La seva relació amb Pèricles i la seva consegüent influència política va provocar moltes reaccions. Donald Kagan, historiador de la Universitat de Yale, creu que Aspàsia va ser particularment impopular en els anys posteriors a la Guerra de Samos.

L'any 440 a. C., Samos estava en guerra amb Milet per la ciutat de Priene, una antiga ciutat de Jonia situada en el vessant de la muntanya Mícala. Trobant-se en desavantatge, els milesis van acudir a Atenes i van presentar el seu cas a la assemblea. Quan els atenesos van ordenar a les parts en disputa que finalitzessin les hostilitats i que sotmetessin el cas a l'arbitratge d'Atenes, Samos es va negar. En resposta, Pèricles va fer promulgar un decret pel qual s'enviava una expedició a Samos.

La campanya va resultar molt dura, i els atenesos van patir dures pèrdues abans que Samos fos finalment derrotada. Segons Plutarc, es creia que Aspàsia, que procedia de Milet, havia estat responsable de la Guerra de Samos, i que Pèricles havia pres la decisió d'atacar, influenciat o aconsellat per ella.

«Però fins aquí el mal no ha estat seriós, i nosaltres hem estat les úniques víctimes. Però ara uns joves borratxos van a Mègara i es porten a la cortesana Simaetha; els megarenses, per la seva banda, corren al seu torn a portar-se a dues prostitutes de la casa d'Aspàsia; així que per aquestes tres putes Grècia esclata en flames. Llavors Pèricles, vermell d'ira des de la seva alçada Olímpica, deixa caure el seu raig, fa sonar els trons, ofèn Grècia i llança un edicte, que sona com una cançó: Que els megarenses siguin bandejats tant de la nostra terra com dels nostres mercats, i des del mar fins al continent ».

De Aristófanès - Obra còmica, Els acarnesos, (523-533)

Abans de l'esclat de la Guerra del Peloponès (431 a. C. - 404 a. C.), Pèricles, alguns dels seus socis més propers i Aspàsia es van veure enfrontats a una sèrie d'atacs personals i judicials incoats pels seus enemics polítics. Aspàsia, en particular, va ser acusada de corrompre les dones d'Atenes per satisfer les perversions de Pèricles. Segons Plutarc, va ser portada a judici acusada d'impietat, amb el poeta còmic Hermipo com a acusador.

Totes aquestes acusacions, probablement, no van ser gens més que demandes sense fonament, però l'experiència en si va ser molt amarga per al líder atenès. Encara que Aspàsia va ser declarada innocent gràcies a un rar esclat emocional de Pèricles, el seu amic Fídias va ser condemnat i va morir a la presó. Un altre amic seu, Anaxàgores, va ser acusat per la Ekklesia (l'Assemblea atenesa) per les seves creences religioses.

Segons Kagan, és possible que el judici d'Aspàsia fossin invencions posteriors «en les quals les difamacions, sospites i bromes fossin convertides en un litigi imaginari». Anthony J. Podlecki, professor de la Universitat de la Colúmbia Britànica, argumenta que Plutarc o la seva font van poder haver malinterpretat una escena d'alguna comèdia. Kagan argumenta que fins i tot si creiem aquestes històries, Aspàsia va sortir indemne ja fos amb o sense l'ajuda de Pèricles.

Aristófanès, en la seva obra Els acarnesos, acusa Aspàsia d'haver estat la causant de la Guerra del Peloponès. Per

a això argumenta que el Decret de Mègara de Pèricles, que exclouia la ciutat de Megara de tot comerç amb Atenes o els seus aliats, va ser una venjança pel rapte de prostitutes de la casa d'Aspàsia . Aristòfanes retrata a Aspàsia com a responsable, per motius personals, l'esclat de la guerra amb Esparta , en el que pogués ser un reflex del recent episodi entre Milet i Samos. Plutarc també ens informa dels comentaris d'altres poetes còmics com Eupolis o Cratino . Segons Podlecki, el tirà de Samos, Duris , va poder haver impulsat aquesta imatge d'Aspàsia com a instigadora tant de la Guerra de Samos com de la del Peloponès.

Aspàsia va ser sobrenomenada la «Nova Ónfale », « Deyanira », « Hera », i « Helena ». Ateneu va recollir més atacs a la relació entre Pèricles i Aspàsia i fins i tot el propi fill de Pèricles, Jantipo , no va tenir escrúpols a atacar al seu pare amb assumptes personals per tractar amb això d'afavorir la seva pròpia carrera política .

Últims anys i mort

Bust de Pèricles, Museu Altes , Berlín .

L'any 429 a. C. , durant la Plaga d'Atenes , Pèricles va ser testimoni de la mort en l'epidèmia dels seus dos fills legítims nascuts de la seva primera esposa, Jantipo i Paralos, en el termini de quatre dies. Amb la seva moral sota mínims, va trencar a plorar, i ni tan sols la seva companya, Aspàsia , va poder consolar-lo.

Just abans de la seva mort els atenesos van permetre un canvi en la llei de 451 a. C. que convertia al seu fill amb Aspàsia (de sang atenesa només per part del pare), en ciutadà i hereu legítim, una decisió sorprenent tenint en compte que va ser el propi Pèricles qui va proposar al principi la llei que limitava la ciutadania a aquells que naixessin tant de pare com de mare atenesa.

Plutarc cita Esquines socràtic , que va escriure un diàleg avui perdut sobre Aspàsia , per afirmar que després de la mort de Pèricles, Aspàsia va viure amb Lisicles , un general i líder democràtic atenès, amb qui va tenir un altre fill. També afirma que ella va ser qui va aconseguir convertir Lisicles en el primer home d'Atenes. Lisicles va morir en combat en 428 a. C. La data que la majoria dels historiadors calculen com any de la seva mort (aproximadament entre 401 i 400 a. C.) es calcula partint de la base que Aspàsia va morir abans de l'execució de Sòcrates en 399 a. C. , cronologia que queda implícita en l'estructura de l'obra Aspàsia d'Esquines.

Formació i capacitats retòriques [editar]

Pel que sembla, en els cercles socials de l'antiga Atenes, Aspàsia es feia notar per la seva capacitat en retòrica i per la seva brillant conversa, i no tant com a mer objecte de bellesa física. Segons Plutarc, la seva casa es va convertir en un centre intel·lectual d'Atenes, i va atreure als més prominents escriptors i pensadors, entre els quals s'incloïa al filòsof Sòcrates. El biògraf escriu que, malgrat la seva vida immoral, els homes atenesos s'apropaven acompanyats de les seves dones perquè la sentissin conversar.

Hi ha diverses controvèrsies pel que fa a la formació d'Aspàsia com a experta en retòrica. Alguns pensen que va adquirir aquests coneixements a Milet, atès que a les ciutats jònies els nens i les nenes convivien a l'escola pública i compartien l'aprenentatge en situació d'igualtat. També era normal entre les jòniques assistir als cercles culturals i participar en assumptes polítics, el que entre els atenesos era totalment impensable, ja que el paper social de les dones estava restringit a l'àmbit domèstic. D'altres, per contra, opinen que la seva formació va poder tenir lloc a Atenes. Aquesta ciutat era en aquells moments un focus d'atracció de sofistes i retòrics i ben va poder la milesia adquirir aquests coneixements de mestres com Antifont de Ramnunte .

Allà on adquirís aquesta formació, el que és innegable és la seva condició d'experta en retòrica; tant com logógrafa com pel que fa a la seva faceta pedagògica. Per la seva extrema perícia en aquest art, per la seva capacitat per envoltar-se dels més il·lustres i reconeguts intel·lectuals de la seva època i per contribuir de manera activa a la florida de la vida cultural a Atenes, va aconseguir l'admiració i el respecte de filòsofs, artistes i il·lustres demòcrates. Però també per la seva condició de estrangera , per la seva suposada influència sobre Pèricles i per portar una vida de dona lliure i independent, impròpia d'una esposa atenesa, va ser atacada, ridiculitzada i vilipendiada pels conservadors i pels

còmics, entre els quals caldria destacar a Aristòfanes en la seva obra *Els acarnesos* i el poeta Hermipo que va ser acusador en el procés seguit contra Aspàsia per impietat i en un segon procés en el qual també se l'acusava de proporcionar a Pèricles dones lliures a casa seva. S'explica que Pèricles va suplicar vessant llàgrimes davant el tribunal per demanar l'absolució de la milesia.

Referències a Aspàsia en la literatura [editar]

Obres de l'antiguitat

Aspàsia apareix en les obres filosòfiques de Plató , Xenofont , Esquines socràtic i Antístenes . Alguns estudiosos argumenten que Plató es va veure impressionat per la seva intel·ligència i que va basar en ella el personatge Diotima de la seva obra *El Simposi* , si bé per contra uns altres afirmen que Diotima podria ser un personatge històric diferent que hauria existit en la realitat. Segons Charles Kahn, professor de Filosofia a la Universitat de Pennsilvània , Diotima és en molts aspectes la resposta de Plató a l'Aspàsia d'Esquines.

«Ara, ja que es creu que va prendre la decisió de fer front a Samos per aconseguir a Aspàsia , sembla el moment de preguntar què arts o quin poder tenia aquesta dona, ja que era capaç de dirigir al seu antull als principals homes de l'estat i oferir als filòsofs l'ocasió de discutir amb elles en termes exaltats i durant molt de temps ».

Plutarc, Pèricles, XXIV

En la seva obra *Menexen* , Plató fa una sàtira de la relació entre Aspàsia i Pèricles, i cita a Sócrates afirmant irònicament que va ser la mestra de molts oradors. La intenció de Sócrates és esquitjar d'alguna forma la fama retòrica de Pèricles dient, també de forma irònica, que atès que el polític atenès va ser educat per Aspàsia , hauria de ser millor en retòrica que algú educat per Antifont . També atribueix l'autoria del famós discurs fúnebre de Pèricles a la pròpia Aspàsia , mentre que ataca als seus contemporanis per la seva veneració de Pèricles. Kahn manté que Plató va prendre d'Esquines totes aquestes afirmacions.

La Aspàsia de Plató i la Lisístrata d'Aristòfanes semblen ser dues excepcions clares a la regla general de la incapacitat de les dones com oradores, encara que aquests dos personatges ficticis tampoc ens diuen res de l'estatut real de les dones a Atenes. Sobre el particular, Martha L. Rose, professora d'història a la Universitat de l'Estat de Truman, va comentar que «només en la comèdia els gossos litiguen, els ocells governen i les dones protesten».

Xenofont esmenta a Aspàsia en dues ocasions en els seus escrits socràtics: en *Memorabilia* i en *Econòmic* . En ambdós casos, Sócrates recomana seguir els seus consells a Critobulo, fill de Critó .

Pintura d'Hector Leroux (1682-1740), que retrata a Pèricles i Aspàsia admirant la gegantesca estàtua de Atenea en l'estudi de Fidias .

Esquines socràtic i Antístenes van titular cadascun un diàleg socràtic amb el nom d'Aspàsia , si bé cap ha arribat fins a nosaltres, excepte per alguns fragments. Les nostres principals fonts per conèixer l'obra d'Esquines Socràtic són Ateneu, Plutarc i Ciceró. Al diàleg, Sócrates recomana a Calias manar al seu fill Hipónico a rebre instruccions d'Aspàsia . Quan Calias s'escandalitza davant la idea, Sócrates comenta que Aspàsia havia influenciat favorablement a Pèricles i, després de la seva mort, a Lisicles. En una secció del diàleg preservat en llatí per Ciceró , Aspàsia apareix com un «Sòcrates femení», aconsellant primer a l'esposa de Jenofonte i després al propi Jenofonte sobre la forma d'adquirir la virtut a través de l'acte-coneixement (el Jenofonte en qüestió no és el famós historiador, sinó un altre personatge). Esquines mostra a Aspàsia com una professora i inspiradora de l'excel·lència, connectant aquestes virtuts amb el seu

estatus de hetera. Segons Kahn, tots i cada un dels episodis del Aspàsia d'Esquines són, no només ficticis, sinó completament increïbles.

Pel que fa a l'obra Aspàsia d'Antístenes, només ens han arribat tres cites. El diàleg en si conté una gran quantitat de difamacions sobre el personatge, alhora que anècdotes referides a la biografia de Pèricles. Sembla ser que aquest autor no només va atacar a Aspàsia, sinó a tota la família de Pèricles, incloent als seus fills. El filòsof opinava que el gran polític va triar una vida de plaer sobre una virtuosa i, per tant, Aspàsia és presentada com la personificació d'una vida d'indulgència sexual.

Literatura moderna

Autoretrat de Casa Bouliardretratada com Aspàsia, 1794.

Aspàsia apareix en diverses obres significatives de la literatura moderna. La seva història d'amor amb Pèricles ha inspirat a varis dels més famosos novel·listes i poetes dels últims segles. En particular, va inspirar als autors del romanticisme del segle XIX i als autors de novel·les històriques del segle XX.

En 1835, Lydia Child, l'abolicionista, novel·lista i periodista, va publicar Philothea, una novel·la romàntica situada en l'època de Pèricles i Aspàsia. Aquest llibre està considerat com una de les obres més elaborades i de major èxit de l'autora pel fet que els personatges principals, especialment Aspàsia, estan retratats amb gran bellesa i delicadesa.

En 1836, Walter Savage Landor, poeta i escriptor de nacionalitat anglesa, va publicar la seva obra Pèricles and Aspàsia, un dels seus llibres més famosos. Pèricles and Aspàsia és una descripció de l'Atenes del període clàssic a través d'una sèrie de cartes imaginàries que contenen nombrosos poemes. Les cartes amb freqüència s'aparten dels fets històrics, encara que intenten capturar l'esperit del Segle de Pèricles. Robert Hamerling, per la seva banda, és un altre novel·lista i poeta que es va inspirar en la personalitat d'Aspàsia per escriure la seva novel·la Aspàsia, un llibre sobre la moral i els costums de l'Era de Pèricles i un treball d'interès històric i cultural.

Giacomo Leopardi, un poeta italià influenciat pel romanticisme, va publicar una sèrie de cinc poemes coneguts com el cercle d'Aspàsia que van ser inspirats per la seva dolorosa experiència d'amor desesperat i no correspost per una dona anomenada Fanny Targioni Tozzetti. Leopardi va cridar aa aquesta persona Aspàsia, prenent el nom de la companya de Pèricles.

En 1918, el novel·lista i dramaturg George Cram Cook va produir la seva primera obra de teatre completa, titulada The Athenian Women (Les dones ateneses), en la qual relatava una història en la qual el personatge d'Aspàsia dirigia una vaga en favor de la pau. Cook va combinar una temàtica pacifista amb la ubicació en l'Antiga Grècia.

L'escriptora americana Gertrude Atherton, a The Immortal Marriage (1927) també va tractar la història de Pèricles i Aspàsia i va il·lustrar el període de la Guerra de Samos, la Guerra del Peloponès i l'Plaga d'Atenes. Per la seva banda, ja en 1974, Taylor Caldwell va publicar Glory and the Lightning, una novel·la que retratava la relació històrica entre aquests dos personatges.

L'escriptora mexicana de literatura juvenil María García Esperón ha abordat la infància i joventut d'Aspàsia fins que es troba amb Pèricles en la novel·la Atenes sempre (Enllaç Editorial, Bogotà, 2015)

Fama i valoracions del personatge

El nom d'Aspàsia està vinculat estretament a la fama i la glòria de Pèricles. Plutarc accepta que Aspàsia va ser una figura significativa, tant política com intel·lectualment, i expressa la seva admiració per una dona que va ser capaç de «dirigir al seu antull als principals homes de l'estat i oferir als filòsofs l'ocasió de discutir amb ella en termes exaltats i durant molt de temps». El biògraf va dir que Aspàsia va tenir tal renom que fins i tot Ciro el Jove, el príncep persa, que va anar a la guerra contra el seu germà, Artajerjes II de Pèrsia, va donar el seu nom a una de les seves concubines, que anteriorment es deia Milto. Quan Ciro va morir en batalla, la dona va ser portada captiva davant el rei,

i va adquirir una gran influència sobre aquest. Luciano de Samòsata , per la seva banda, atorga a Aspàsia els epítets de «model de saviesa», «l'admirada de l'admirable Olímpic» i exalta «la seva saviesa política i la seva visió, la seva agilitat de ment i la seva penetració».

D'altra banda, un text siríac , segons el qual Aspàsia va redactar un discurs i va donar instruccions a un home perquè el llegís en el seu nom a la cort, confirma la fama retòrica d'Aspàsia . Segons la Sua , una enciclopèdia bizantina del segle X , Aspàsia hauria estat «llista més enllà de les paraules», un sofista , i professora de retòrica.

«Ara he de dibuixar la saviesa; i aquí tindrè ocasió d'utilitzar diversos models, la majoria antics; un ve, com la pròpia senyora, de Jonia. Els artistes seran Esquines i Sócrates el seu mestre, els pintors més realistes, doncs el seu cor estava en el seu treball. No podríem triar millor model de saviesa que Aspàsia la milèsia, l'admirada de l'admirable "Olímpic"; el seu coneixement polític i visió, la seva agilitat de ment i la seva penetració, tot serà transferit al nostre llenç en les seves perfectes mesures. Aspàsia , però, només es preserva per a nosaltres en miniatura: les nostres proporcions han de ser les d'un colós ».

Luciano , Estudi d'un Retrat, XVII

Sobre la base d'aquestes afirmacions, investigadors com Cheryl Glenn, de la Universitat Estatal de Pennsilvània , argumenten que Aspàsia sembla haver estat l'única dona a la Grècia clàssica que es distingís en l'esfera pública, i que va haver d'haver influït a Pèricles en la composició de tots els seus discursos. Alguns estudiosos creuen que Aspàsia va arribar a obrir una acadèmia per a dones joves de les famílies aristocràtiques o fins i tot que hauria inventat el mètode socràtic . No obstant això, Robert W. Wallace, professor de clàssics en la Universitat de Northwestern , subratlla que «no podem acceptar com històrica la broma que Aspàsia hagués ensenyat a Pèricles com parlar, i que per tant fos mestra de retòrica o filosofia ». Segons Wallace, el paper intel·lectual que Plató dona a Aspàsia podria haver derivat de la comèdia grega.

Kagan descriu a Aspàsia com «una bella, independent, brillant i llista jove, capaç de mantenir la seva pròpia conversa amb les millors ments de Grècia i de discutir i fer llum sobre qualsevol tipus de qüestió amb el seu marit».

Roger Just, 1 classicista i professor de antropologia social a la Universitat de Kent , creu que Aspàsia va ser una figura excepcional, però que el seu exemple per si sol és suficient per subratllar el fet que qualsevol dona que anés a convertir-se en un igual intel·lectual i social a l'home havia d'haver estat una hetera. Finalment, i segons Prudence Allen, filòsof i professor de seminaris, Aspàsia va fer un pas més enllà des de les inspiracions poètiques de Safo per incrementar el potencial de les dones per convertir-se en filòsofes.

Historicitat del personatge

El principal problema segueix sent, tal com apunta la historiadora holandesa Jona Lendering, que la majoria de les coses que coneixem sobre Aspàsia es basen en meres hipòtesis. Tucídides no l'esmenta, i les nostres úniques fonts són les especulacions i representacions no del tot fiables i recollides per autors d'obres de literatura i filosofia, les quals no donaven importància al personatge històric real. Per tant, en la figura d'Aspàsia ens trobem amb tot un seguit de retrats contradictoris: o bé va ser una bona esposa, o alguna combinació entre cortesana i prostituta. Aquesta és la raó per la qual els estudiosos moderns expressen el seu escepticisme sobre la historicitat de la vida d'Aspàsia .

Segons Wallace, «per a nosaltres Aspàsia en si mateixa pot no posseir gairebé cap realitat històrica». Per això, Madeleine M. Henry, professora de clàssiques a la Universitat Estatal d'Iowa , manté que «les anècdotes biogràfiques que es van escriure en l'antiguitat sobre Aspàsia són molt coloristes, inverificables gairebé per complet, i encara vives en el segle vint ». Finalment conclou que «és possible dibuixar només les més mínimes anècdotes de la seva vida». 74 Segons Charles W. Fornara i Loren J. Samons II, també professors de clàssiques i d'història, « podria perfectament passar, pel que sabem, que l'Aspàsia real fos millor fins i tot que la seva contrapartida de la ficció ».

Notes [editar]

? a b c d eCanviar a: D. Nails, The People of Plat , 58-59
tornar a dalt? P. O'Grady, Aspàsia of Miletus

? a bCanviar a: AE Taylor, Plat: The Man and his Work , 41
 tornar a dalt? S. Monoson, Plat 's Democratic Entanglements , 195
 ? a b c d eCanviar a: RW Wallace, Review of Henry 's book
 tornar a dalt? M. Henry, en la seva obra Prisoner of History (pgs. 138-139) considera que els informes dels escriptors i còmics de l'antiguitat en els quals afirmen que Aspàsia regentava un bordell i era una cortesana eren meres injúries . Henry creu que aquests comentaris còmics buscaven ridiculitzar el lideratge d'Atenes i es basaven en el fet que, per la seva pròpia llei de ciutadania, Pèricles no podia casar-se amb Aspàsia i havia de viure amb ella com a parella il·legítima. Per aquest motiu l'historiador Nicole Loraux (N. Loraux, Aspasia, l'étrangère, l'intellectuelle, 133-164) qüestiona fins i tot el testimoni dels escriptors antics quan afirmen que Aspàsia era una hetera. Fornara i Samons també deshechen la visió tradicional d'Aspàsia com cortesana i dirigent d'un prostíbul
 tornar a dalt? J. Lendering, Aspàsia of Miletus
 tornar a dalt? Segons Debra Nails, professora de filosofia a la Universitat Estatal de Michigan, si Aspàsia no hagués estat una dona lliure, el decret per legitimar el seu fill amb Pèricles i el posterior matrimoni amb Lisicles (Nails assumeix que Aspàsia i Lisicles van contreure matrimoni) haurien estat impossibles.
 tornar a dalt? PJ Bicknell, Axiochus Alkibiadou, Aspàsia and Aspasios , 240-250
 ? a bCanviar a: Aristófan, Acarnios , 523-527
 ? a b cCanviar a: R. Just, Women in Athenian Law and Life ", 144
 ? a bCanviar a: «Aspàsia ». Encyclopaedia Britannica . 2002.
 tornar a dalt? A. Southall, The City in Time and Space , 63
 tornar a dalt? B. Arkins, Sexuality in Fifth-Century Athens
 ? a b c d e f gCanviar a: Plutarc, Pèricles , XXIV
 tornar a dalt? Fornara i Samons es posicionen en la teoria que Pèricles es va casar amb Aspàsia , però que la llei de ciutadania va declarar invàlid el seu matrimoni. Wallace argumenta que, casant-se amb Aspàsia , Pèricles continuava una tradició aristocràtica atenesa de casar-se amb estrangeres amb bones connexions. Henry (M. Henry, Prisoner of History) opina que Pèricles es va veure impedit per la seva pròpia llei de ciutadania de casar-se amb Aspàsia , per la qual cosa es va veure obligat a viure com a parella de fet. Segons William Smith (W. Smith, A History of Greece , 261), la relació entre Aspàsia i Pèricles era «anàloga als matrimonis dels prínceps moderns» i l'historiador Arnold W. Gomme (AW Gomme, Essays in Greek History & Literature , 104) subratlla que «els seus contemporanis van parlar de Pèricles com si estigués casat amb Aspàsia ».
 tornar a dalt? Segons Kahn, les històries sobre les visites de Sòcrates a Aspàsia juntament amb les dones dels seus amics i la connexió de Lisicles amb Aspàsia són poc probables de ser històriques. Creu que Esquines era indiferent a la historicitat de les seves històries, i que aquestes van ser inventades en l'època en què la data de la mort de Lisicles ja havia estat oblidada, però la seva ocupació encara era recordada
 tornar a dalt? M. Ostwald, Athens as a Cultural Center , 310
 tornar a dalt? PA Stadter, A Commentary on Plutarch 's Pèricles , 239
 tornar a dalt? Fornara-Samons, Athens from Cleisthenes to Pèricles , 31
 ? a bCanviar a: D. Kagan, The Outbreak of the Peloponnesian War , 197
 tornar a dalt? Tucídides, I, 115
 tornar a dalt? Plutarc, Pèricles , XXV
 tornar a dalt? Kagan estima que, si el judici d'Aspàsia realment va tenir lloc, «tenim més raons per pensar que va ocórrer en 438 que en qualsevol altre moment ».
 tornar a dalt? Plutarc, Pèricles , XXXII
 tornar a dalt? Segons James F. McGlew, professor de la Universitat Estatal d'Iowa, no és molt probable que els càrrecs contra Aspàsia fossin interposats per Hermipo. Creu que Plutarc o les seves fonts confonguessin els jutjats i el teatre (JF McGlew, Citizens on Stage , 53)
 tornar a dalt? Ateneu cita Antístenes dient que Pèricles va suplicar per ella davant dels càrrecs de impietat, vessant més llàgrimes que quan la seva vida i les seves propietats es van trobar en perill (Ateneu , Banquet dels erudits , XIII, 589)
 ? a bCanviar a: Plutarc, Pèricles , XXXVI
 tornar a dalt? AJ Podlecki, Pèricles and his Circle , 33
 tornar a dalt? D. Kagan, The Outbreak of the Peloponnesian War , 201
 tornar a dalt? A. Powell, The Greek World , 259-261
 tornar a dalt? AJ Podlecki, Pèricles and his Circle , 126
 tornar a dalt? Ónfale i Deyanira eren, respectivament, la reina de Lidia que va ser propietària d'Heracles com esclau durant un any i la seva dona. Els dramaturgs atenesos es van prendre un gran interès en Ónfale a partir de mitjans del segle V a. C. Per això, els comedians parodiaven a Pèricles per semblar a un Heracles controlat pel seu Ónfale (PA Stadter, A Commentary on Plutarch 's Pèricles , 240). Aspàsia va rebre aquest epítet al Kheironesde Cratino o al Philo de Eupolis
 tornar a dalt? Com a dona del «Olímpic» Pèricles. Els escriptors grecs cridaven a Pèricles el «Olímpic» perquè estava «tronant, llançant llamps i excitant a Grècia» i perquè portava les armes de Zeus quan pronunciava discursos (Aristófan, Els acarnianses , 528-531 i Diodoro, XII, 40)

? a bCanviar a: Fornara-Samons, Athens from Cleisthenes to Pèricles , 162-166
 tornar a dalt? Cratino (en Dionysalexandros) assimila a Pèricles i Aspàsia a les figures «fora de la llei» de Paris i Helena. Igual que Paris va provocar la guerra amb l'espartano Menelao pel seu desig per Helena, Pèricles, influenciat per Aspàsia , va involucrar a Atenes en una guerra contra Esparta (M. Padilla, Labor s Love Lost: Ponos and Eros in the Trachiniae). Eupolis també va cridar Helena a Aspàsia en el seu Prospaltoí .
 tornar a dalt? Plutarc, Pèricles , XXXVII
 tornar a dalt? W. Smith, A History of Greece , 271
 tornar a dalt? Tucídides, III, 19
 tornar a dalt? For year of death, see OCD "Aspàsia "
 tornar a dalt? HG Adams, A Cyclopaedia of Female Biography , 75-76
 tornar a dalt? K. Wider, "Women philosophers in the Ancient Greek World", 21-62
 tornar a dalt? I. Sykoutris, Symposium (Introduction and Comments) , 152-153
 ? a bCanviar a: CH Kahn, Plat and the Socratic Dialogue , 26-27
 tornar a dalt? Les referències a Aspàsia en aquest diàleg es troben entre el 235E i el 249d, vegeu aquí .
 ? a bCanviar a: Peter Allen, The Concept of Woman , 29-30
 tornar a dalt? Plató, Menexeno , 236a
 tornar a dalt? S. Monoson, Plat 's Democratic Entanglements , 182-186
 ? a bCanviar a: K. Rothwell, Politics & Persuasion in Aristophanes 'Ecclesiazusae , 22
 tornar a dalt? ML Rose, The Staff of Oedipus , 62
 tornar a dalt? Xenofont, Memorabilia , 2, 6. 36
 tornar a dalt? Xenofont, Oeconomicus , 3.14
 tornar a dalt? Ciceró, De Inventione , I, 51-53
 ? a bCanviar a: CH Kahn, Aeschines on Socratic Eros , 96-99
 tornar a dalt? CH Kahn, Plat and the Socratic Dialogue , 34
 tornar a dalt? Bolansée-Schepens-Theys-Engels, Biographie , 104
 tornar a dalt? CH Kahn, Plat and the Socratic Dialogue , 9
 tornar a dalt? EA Duyckinc-GL Duyckinck, Cyclopaedia of American Literature , 198
 tornar a dalt? R. MacDonald Alden, Readings in English Prose , 195
 tornar a dalt? M. Brose, A Companion to European Romanticism , 271
 tornar a dalt? DD Anderson, The Literature of the Midwest , 120
 tornar a dalt? M Noe, Analysis of the Midwestern Character
 tornar a dalt? L'Tritle, The Peloponnesian War, 199
 tornar a dalt? K. Paparrigopoulos, Ab, 220
 tornar a dalt? Lucian, A Portrait Study , XVII
 tornar a dalt? L. McClure, Spoken like a Woman , 20
 tornar a dalt? Sua, article sobre Aspàsia
 tornar a dalt? C. Glenn, remapping Rhetorical Territory , 180-199
 tornar a dalt? Jarratt-Onq, Aspàsia : Rhetoric, Gender, and Colonial Ideology , 9-24
 tornar a dalt? C. Glenn, Locating Aspàsia on the Rhetorical Map , 23
 tornar a dalt? D.Kagan, Pèricles of Athens and the Birth of Democracy , 182
 tornar a dalt? Aspàsia of Miletus
 tornar a dalt? JE Taylor, Jewish Women Philosophers of First-Century Alexandria , 187
 tornar a dalt? M. Henry, Prisoner of History , 3, 10, 127-128.

Referències

Fonts primàries (gregues i romanes)

Aristófanès, Els acarnesos . Vegeu el text en anglès en el Perseus program
 Ateneu, Banquet dels erudits . Traduït a l'anglès per University of Wisconsin Digital Collections Center
 Ciceró , De Inventione , I. Original Latin Library .
 Diodoro Sículo , Biblioteca Històrica , XII. Text original en Perseus program .
 Luciano de Samòsata , A Portrait Study . Traduït a l'anglès en sacred-texts
 Plató , Menexeno . Text original en Perseus program .
 Plutarc , Pèricles . Text original en Perseus program .
 Tucídides , Història de la Guerra del Peloponès , I i III. Text original en Perseus program
 Xenofont , Memorabilia . Text original en Perseus program
 Xenofont, Econòmic . Traduït a l'anglès per HG Dakyns .

- Adams, Henry Gardiner (1857). *A Cyclopaedia of Female Biography* . Groombridge.
- Allen, Prudence (1997). «The Pluralists: Aspàsia ». *The Concept of Woman: The Aristotelian Revolution, 750 BC - AD 1250* . Wm. B. Eerdmans Publishing. ISBN 0-8028-4270-4 .
- Arkins, Brian (1994). «Sexuality in Fifth-Century Athens» . "Classics Ireland" 1 . Consultat el 29 d'agost 2006 de .
- «Aspàsia ». *Encyclopaedia Britannica* . 2002.
- Bicknell, Peter J. (1982). «Axiochus Alkibiadou, Aspàsia and Aspasio». "L'Antiquité Classique" 51 (No.3): 240-250.
- Bolansée, Schepens, Theys, Engels (1989). «Antístenes d'Atenes of Athens». *Die Fragmenti Der Griechischen Historiker: A. Biography* . Brill Academic Publishers. ISBN 90-04-11094-1 .
- Margaret, Brose (2005). «Ugo Foscolo and Giacomo Leopardi». *A Companion to European Romanticism* edited by Michael Ferber . Blackwell Publishing. ISBN 1-4051-1039-2 .
- Duyckinck, GL, Duyckinc, EA (1856). *Cyclopedia of American Literature* . C. Scribner.
- Fornara Charles W., Loren J. Samons II (1991). *Athens from Cleisthenes to Pèricles* . Berkeley: University of California Press .
- Glenn, Cheryl (1997). «Locating Aspàsia on the Rhetorical Map». *Listening to Their Voices* . Univ of South Carolina Press. ISBN 1-57003-172-X .
- Glenn, Cheryl (1994). «Sex, Lies, and Manuscript: Refiguring Aspàsia in the History of Rhetoric». "Composition and Communication" 45 (No.4): 180-199.
- Gomme, Arnold W. (1977). «The Position of Women in Athens in the Fifth and Fourth Centurie BC». *Essays in Greek History & Literature* . Ahir Publishing. ISBN 0-8369-0481-8 .
- Anderson, DD (2001). «The Origins and Development of the Literature of the Midwest». *Dictionary of Midwestern Literature: Volume One: The Authors* by Philip A Greasley . Indiana University Press. ISBN 0-253-33609-0 .
- Jarratt, Susan, Onq, Rory (1995). «Aspàsia : Rhetoric, Gender, and Colonial Ideology». *Reclaiming Rhetorica* edited by Andrea A. Lunsford . Berkeley: Pittsburgh: University of Pittsburgh Press. ISBN 0-7661-9484-1 .
- MacDonald Alden, Raymond (2005). «Walter Savage Landor». *Lectures in English Prose of the Nineteenth Century* . Kessinger Publishing. ISBN 0-8229-5553-9 .
- Henri, Madeleine M. (1995). *Prisoner of History. Aspàsia of Miletus and her Biographical Tradition* . Oxford University Press . ISBN 0-19-508712-7 .
- Kagan, Donald (1991). *Pèricles of Athens and the Birth of Democracy* . The Free Press. ISBN 0-684-86395-2 .
- Kagan, Donald (1989). «Athenian Politics on the Eve of the War». *The Outbreak of the Peloponnesian War* . Ithaca: Cornell University Press. ISBN 0-8014-9556-3 .
- Kahn, Charles H. (1997). «Antístenes d'Atenes». *Plat and the Socratic Dialogue* . Cambridge University Press . ISBN 0-521-64830-0 .
- Kahn, Charles H. (1994). «Aeschines on Socratic Eros». *The Socratic Movement* edited by Paul A. Vander Waerdt . Cornell University Press. ISBN 0-8014-9903-8 .
- Just, Roger (1991). «Personal Relationships». *Women in Athenian Law and Life* . Routledge (UK). ISBN 0-415-05841-4 .
- Loraux, Nicole (2003). «Aspasie, l'étrangère, l'intellectuelle». *La Grèce au Féminin (in French)* . Belles Lettres. ISBN 2-251-38048-5 .
- McClure, Laura (1999). «The City of Words: Speech in the Athenian Polis». *Spoken Like a Woman: Speech and Gender in Athenian Drama* . Princeton University Press . ISBN 0-691-01730-1 .
- McGlew, James F. (2002). «Exposing Hypocrisy: Pèricles and Cratinus 'Dionysalexandros'». *Citizens on Stage: Comedy and Political Culture in the Athenian Democracy* . University of Michigan Press. ISBN 0-472-11285-6 .
- Monoson, Sara (2002). «Plat 's Opposition to the Veneration of Pèricles». *Plat 's Democratic Entanglements* . Hackett Publishing. ISBN 0-691-04366-3 .
- Nails, Debra (2000). *The People of Plat: A Prosopography of Plat and Other Socratics* . Princeton University Press. ISBN 0-87220-564-9 .
- Ostwald, M. (1992). «Athens es a Cultural Center». *The Cambridge Ancient History* edited by David M. Lewis, John Boardman , JK Davies, M. Ostwald (Volume V) . Cambridge University Press. ISBN 0-521-23347-X .
- Paparrigopoulos, Konstantinos (-Karolidis, Pavlos) (1925), *History of the Hellenic Nation (Volume Ab)* . Eleftheroudakis (in Greek).
- Podlecki, AJ (1997). *Perikles and His Circle* . Routledge (UK). ISBN 0-415-06794-4 .
- Powell, Anton (1995). «Athens 'Pretty Face: Anti-feminine Rhetoric and Fifth-century Controversy over the Parthenon». *The Greek World* . Routledge (UK). ISBN 0-415-06031-1 .
- Rose, Martha L. (2003). «Demosthenes 'Stutter: Overcoming Impairment'». *The Staff of Oedipus* . University of Michigan Press. ISBN 0-472-11339-9 .
- Rothwell, Kenneth Sprague (1990). «Critical Problems in the Ecclesiazusae». *Politics and Persuasion in Aristophanes 'Ecclesiazusae* . Brill Academic Publishers. ISBN 90-04-09185-8 .
- Smith, William (1855). «Death and Character of Pèricles». *A History of Greece* . RB Collins.

Southall, Aidan (1999). «Greece and Rome». The City in Time and Space . Cambridge University Press. ISBN 0-521-78432-8 .

Stadter, Philip A. (1989). A Commentary on Plutarch 's Pèracles . University of North Carolina Press. ISBN 0-8078-1861-5 .

Sykoutris, Ioannis (1934). Symposium (Introduction and Comments) -in Greek . Estia.

Taylor, AE (2001). «Minor Socratic Dialogues: Hippias Major, Hippias Minor, Ion, Menexenus». Plat: The Man and His Work . Courier Dover Publications. ISBN 0-486-41605-4 .

Taylor, Joan E. (2004). «Greece and Rome». Jewish Women Philosophers of First-Century Alexandria . Oxford University Press. ISBN 0-19-925961-5 .

Tritle, Lawrence A. (2004). «Annotated Bibliography». The Peloponnesian War . Greenwood Press. ISBN 0-313-32499-9 .

Wider, Kathleen (1986). «Women philosophers in the Ancient Greek World: Donning the Mantle». "Hypatia" 1 (No.1): 21-62.

Altres lectures [editar]

Atherton, Gertrude (2004). The Immortal Marriage . Kessinger Publishing. ISBN 1-4179-1559-5 .

Becq de Fouquières, Louis (1872). Aspasia de Milet (in French) . Didier.

Hamerling, Louis (1893). Aspàsia : a Romanç of Art and Love in Ancient Hellas . Geo. Gottsberger Peck.

Savage Landor, Walter (2004). Pèracles And Aspàsia . Kessinger Publishing. ISBN 0-7661-8958-9 .

Cozzi, Cecilia (2014). Aspàsia , storia vaig donar una donna . David and Matthaus. ISBN 978-88-98899-01-2 .

|autor = VV.AA | títol = Dones de l'antiguitat | any = 2004 | editorial = Madrid, Alianza Editorial | id = ISBN 978-84-206-5696-0 }}

Vegeu també

La dona en l'Antiga Grècia

Enllaços externs

Wikimedia Commons alberga una galeria multimèdia sobre Aspàsia de Milet .

Aspàsia de Milet, una antiga feminista